

– припинення жертви та психологічний тиск через перевагу у матеріальній власності;

– маніпулювання думками та бажаннями жертви способом відбирання у неї матеріальних ресурсів та їжі.

Також на підставі зазначеного слід припустити, що економічне насильство завжди буде поєднуватися із психологічним, а в деяких випадках переростати у фізичне. На нашу думку, це поняття потребує більш чіткого тлумачення у Законі України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Проте, на наш погляд, було б корисно для правозастосовчої практики вивчення зарубіжного досвіду щодо протидії саме економічному насильству. Дослідженню цього питання нами буде приділена увага у наших подальших публікаціях.

Список використаних джерел

1. Лукач У. Теоретичні аспекти проблеми економічного насильства над жінками. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : тези доп. II Всеукр. з міжнародною участю наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 6 квіт. 2017 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2017. С. 216–218.

Бурак М. В.,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Чеботар О. С.,

науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук

ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: НОВІ ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ

25 вересня 2019 року набрали чинності положення Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18 вересня 2019 року № 101-IX [1]. Вказаним законом із Кримінального кодексу України виключена ст. 205 «Фіктивне підприємництво», особливості побудови складу злочину якої, дали підстави для використання аналізованої статті в якості інструменту для зловживань під час притягнення осіб до відповідальності.

З огляду на інтерес суспільства щодо зменшення тиску на бізнес, розглянемо деякі позиції декриміналізації фіктивного підприємства.

Так, аналізуючи проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» [1], його автори зазначили, що наявність кримінальної відповідальності за фіктивне підприємництво вже давно є одним із способів тиску на бізнес в Україні. Окрім самого факту наявності кримінальної відповідальності за вказане діяння, контролюючі органи використовували вироки і матеріали досудового розслідування (протоколи допиту директора суб'єкта підприємницької діяльності) у якості доказової бази під час притягнення до кримінальної відповідальності за порушення норм податкового законодавства. Наприклад, щоб донарахувати податки підприємству, яке працювало з «фіктивним підприємцем», контролюючі органи ставили під сумнів реальність угод між контрагентами. При цьому вони посилалися на факт фіктивного підприємництва, що, на їхню думку, повністю усуває законність всіх господарських операцій.

Разом з тим, кримінальна відповідальність за фіктивне підприємництво дозволяла окремим правоохоронним органом отримувати в суді дозволи на проведення обшуку, а також вилучати і заарештовувати майно. В результаті таких вилучень документів відбувалася подальша перекваліфікація «фіктивного підприємництва» у більш тяжкі злочини: «ухилення від сплати податків», або «привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем». Багато кримінальних проваджень, відкритих за фактом «фіктивного підприємництва», нічим не завершилися.

Тому обґрунтовуючи доцільність декриміналізації фіктивного підприємництва, автори вказаного проекту акцентували увагу на неспроможності при застосуванні статті 205 КК України досягнення мети кримінальної відповідальності та проблеми застосування даної статті, що полягає, зокрема, у використанні у якості доказової бази фактів та обставин, встановлених вирокіом суду за статтею 205 КК України, та матеріалів досудового розслідування під час притягнення до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства [1].

Варто також вказати, що кримінальні провадження за ст. 205 КК України декларувалися як один із інструментів боротьби з конвертаційними центрами і фіктивними поставками з метою незаконної податкової мінімізації, а на практиці повсякчасно застосовувалися не для притягнення до кримінальної відповідальності власне за фіктивне підприємництво, а швидше для створення свого роду «преюдиції» невизнання податкових наслідків операцій із підприємствами з «ознаками фіктивності» і чинення таким шляхом тиску на нормальних платників податків, яким «пощастило» мати справу із зазначеними підприємствами.

Так, з одного боку кваліфікація «фіктивного підприємництва» за ст. 205 КК України здійснювалась із урахуванням подальшої діяльності як показника намірів, однак власне склад злочину «фіктивне підприємництво»

завершений на момент створення/придбання суб'єкт а підприємницької діяльності, тобто сама подальша діяльність такою статтею не охоплювалась, а підлягала оцінці з інших підстав.

Що стосується змін до ст. 212 КК України щодо ухилення від сплати податків, то слід зазначити, що за статистикою Генеральної прокуратури України щодо розпочатих кримінальних проваджень за перше півріччя 2019 року зареєстровано 653 кримінальні правопорушення за ухилення від сплати податків. При цьому динаміка завершень досудових розслідувань підтверджує тенденцію щодо використання статті 212 КК України як інструменту тиску на бізнес. Так, за перше півріччя 2019 року завершено розслідування у 376 кримінальних провадженнях щодо ухилення від сплати податків. Водночас з них – 241 провадження закрито у зв'язку з відсутністю складу злочину та 118 – у зв'язку із переданням клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності (тобто загалом 84 % із завершених) [2].

Відповідно гуманізація кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, відмова від карального характеру контролю за ухиленням від сплати податків дозволить створити сприятливіше середовище для функціонування бізнесу в Україні.

На разі, погляди правознавців, експертів, аналітиків з приводу декриміналізації фіктивного підприємства різняться. Адже багато хто не вірить, що внесені зміни зменшать тиск на бізнес, а навпаки, дозволять нечесним підприємцям розробляти і впроваджувати нові схеми зловживань. Експерти не виключають, що скасуванням криміналізації за фіктивне підприємництво, можуть скористатися шахраї, оскільки вони завжди шукають якісь прогалини у законодавстві задля вирішення власних питань і проблем, і від них неможливо захиститися законами на 100 %.

Резюмуючи викладене вище, варто сказати, що у зв'язку з набранням чинності положення Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» також очікуємо на вплив відповідних змін на кримінальні провадження за ст. 205 та ст. 212 КК України.

Більш того, у зв'язку зі збільшенням кваліфікаційних порогів для притягнення до кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, також очікується вплив на поточні кримінальні провадження за ст. 212 КК України. Так, у частині кримінальних проваджень можливі зміни кримінально-правової кваліфікації (перегляд відповідної частини ст. 212 КК України, яка інкримінується особі в рамках відповідного кримінального провадження) у порядку, передбаченому ст. 284 КК України. При цьому, в кримінальних провадженнях за ст. 212 КК України, де розмір ухилення є меншим за піднятий мінімальний поріг для ухилення від сплати податків, можна говорити про наявність підстав для закриття з огляду на відсутність

події кримінального правопорушення, тобто підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК України.

Хочеться сподіватися, що набрання чинності відповідним Законом матиме вплив на розгляд податкових спорів, де матеріали кримінальних проваджень за ст. 205 та ст. 212 КК України використовувалися для обґрунтування податкових донарахувань. Зокрема, у зв'язку з відповідними обставинами, матеріали кримінальних проваджень слід оцінювати як неналежні докази, які не можуть обґрунтувати здійснені податковими органами до рахування.

Відтак, переконані, що внесені зміни до законодавства дозволять українському бізнесу більш активно розвиватися.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 29.08.2019 № 1080. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.

2. Декриміналізація ст. 205 ККУ і зміни до ст. 212 ККУ – збільшення порогів несплати податків, за яких можливе притягнення до кримінальної відповідальності. Які практичні наслідки по поточних справах. URL: <http://kmp.ua/uk/analytics/infoletters/decriminalization-of-art-205-of-the-criminal-code-of-ukraine-and-changes-to-art-212-of-the-criminal-code-of-ukraine-increasing-of-taxes-non-payment-thresholds-that-may-lead-to-criminal-prosecution/>.

Вартилецька І. А.,

професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Микитчик О. В.,

професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВІДМЕЖУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА ВІД СПРИЧИНЕННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЯКІ ПРИЗВЕЛИ ДО СМЕРТІ ПОТЕРПІЛОГО: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Питання відмежування умисного вбивства від заподіяння умисних тяжких тілесних ушкоджень, які призвели до смерті потерпілого є одним із проблемних питань як у слідчій та судовій практиці так і у наукових дослідженнях.

Прикладом одного із можливих варіантів розв'язання цього завдання можуть слугувати судові рішення прийняті у справі К.